

Sirijskog roda krčmarica s maramom grčkom na glavi,
 vješta uz krotala zvuk gipki da zanjiše bok,
 pijana, razbludna svuda po krčmi dimljivoj pleše,
 laktom izbija ton — promukle svirale zvek:
 „Kad te ubija žega, zar drugdje se provodiš bolje 5
 nego na krevet kad taj legneš što upija sve?
 Tu su bačve i čaše, ruže i svirale, strune,
 sjenice trščani krov pruža ti ugodan hlad.
 Frula brblja pod spiljom slatko u arkadskoj gori,
 Pastirski zveči joj glas, težački ugođaj njen. 10
 Tu je i crno vino iz smolastog izlito vrča,
 Potoka hrapavi huk — nemiran njegov je tok.
 Zatim tu su i vjenčići modri od šafrana cvijeta;
 vijenci su grimizni tu, žučkasti ružama svud.
 Tu su i ljiljani što ih kraj čedne je ubrala rijeke 15
 Ahelojeva kći, košarom ponijela sve.
 Ima i sirčića što se suše u trščanoj korpi;
 Nalik na vosak su žut šljive u jesenji dan.
 Još i kestena ima i jabuka ljupko rumenih,
 lijepa je Cerera tu, Amor i bučilac Bakh. 20
 Kupine boje krvi i gipki grozdovi grožđa,
 Ovdje i krastavac mrk visi o rogoznu nit;
 Tu je iz kolibe Prijap naoružan vrbovim srpom,
 nije ni strašan baš, makar je velik mu ud.
 Dođi pod sjenicu: već je i umorni znojan magarčić; 25
 štedi magarca tog: nama ljubimac je on.
 Sad i neprestanom pjesmom voćnjake razdiru cvrčci;
 skriva i gušter se sad u svoj hladoviti stan.
 Ako si pametan legni i ispij stakleni krčag, —
 ako hoćeš da nov nosi se kristalni vrč. 30
 Hajde odmori se tu pod sjenom vinove loze,
 vijencem ružinim daj, ovjenčaj umorni lik.
 Tu ćeš ispijati sjajna usta djevojke krasne,
 ah, neka propadnu svi, kojima izgled je strog!
 Nezahvalnom zar pepelu čuvaš mirisne vijence? 35
 Da li želiš da to prekrije ovjenčan grob?
 Vino i kocke daj! Neka umre tko za sutra brinel
 Za uho štipa smrt: 'Živite, stižem već sad.'”

52

Preveo Aleksandar Sunko

I a

Proljeće ružom me slavi, jesen voćem, a ljeto
 klasjem; jedino mraz zimski mi donosi zlo.
 Studen me plaši i bojim se nevješti da će seljaci
 drvenim bogom tad vatre zapaliti plam.

II a

To ja sam, istesan vještinom seljačkom,
 ja suhi evo jablan, dragi putniče.
 Dobarce ovo s lijeva, ispred tebe tu,
 i kućicu i vrtić skromnog vlasnika 5
 ja čuvam i od rúke branim lopovske.
 U proljeće mi šaren vijenac prinose,
 pa klasje koje zlati žarkog sunca sjaj,
 pa slatki grozd, dok list je loze zelen još,
 pa sivu maslinu što ljut je sprži mraz; 10
 sa mojih pašnjaka sad krotka kozica
 vimena u grad nosi mlijekom nabrekla,
 iz moga tora tusto janje desnicu
 otežalu od novca kući donosi,
 a nježna kravica, dok majka muče, ah, 15
 pred hramom kao žrtva bogu lije krv.
 I zato ćeš se ovog boga plašiti.
 Stog ruke gore, putniče, za dobro ti!
 Već spreman stoji, pazi, pimpek mučitelj.
 „I hoću”, rugaš se, al' evo vlasnika 20
 kom pimpek ovaj snažnom rukom otkinut
 kô toljaga se koči sad u desnici.

III a

Ovo mjesto, mladići, tu, dom taj močvari blizu,
 pokrit sitovom šibom sav, rukovetima šaša,
 hranim, sasušen hrast kom lik poda seljačka bradva.
 Svake godine ovaj dom sve bogatiji biva 5
 jer vladari u njemu baš — otac s malenim sinom —
 bogom kolibe jadne tē mene zovu i časte:
 prvi štuje me, pazi sad stalno korov da ne bi
 ili kupine oštri trn rasli svetištem mojim;
 drugi ručicom svaki dan nosi obilne dare. 10
 Kad se proljeća javi cvat, vijenac prinose šari,

prvu tananu klasja vlat punu zelenog osja,
zatim šeboja žutog cvijet, mlječnobijeloga maka,
blijede tikvice, uz njih još miris-jabuku slatku,
grožđa rumenog nikli plod pod sjenovitom lozom.
Krvlju oružje moje to — ali šutite o tom —
maže bradati jarčić, s njim koza rožnatog papka.
Stog, zbog žrtava ovih svih, Prijap dužnosti ima
sprijeda čuvati kao štit vrt i vinograd gazdin.
Momci, zato se ovdje vi zle okanite krađe!
Blizu susjedov bogat dom čuva nemarni Prijap.
Otud uzmite, staza ta vas će voditi tamo.

15

I

Došla je ta koju često spominjah tebi, al', Tuka,
ne smijem vidjeti nju, skriva je kuća i muž.
Do mene nije još došla; jer ako se sakriva nešto,
daleko tad je, kad to taknuti ne možeš ti.
Doći će. Čuo sam, ali što koriste meni ti glasi.
Onome recite to kome se vratila sad.

5

54

II

Baš ljubitelj je pravi korintskih riječi
taj retor, da, taj retor, budući da je
sav Tukidid i kralj te atičke kuge:
tau galsko, min i sfin² i — propao barem —
te riječi takve sve je smiješao³ bratu.

5

III

Pogledaj tog uzdanika u kraljevstvo moćno, kog Slava
uznese više od svih gore na nebeski tron.
Veliki krug zemaljski on krvavim uzdrma ratom,
kraljeve, narode on Azije skrši u prah.
On već pogubno ropstvo pripremaše tebi, o Rime,
— ostalo, naime, sve poruši kopljem taj muž —
kad li odjednom posred državnih odluka naglo
pade, sa očinskog tla prognan u daleki svijet.
Takav je boginjin⁴ mig i takvom odlukom njenom
varljiviji čas je za tren ljudsku odredio kob.

10

IV

Kamo nas god trenuci raznovrsnog vode života,
neki da taknemo kraj, neki da vidimo puk, —
propao ako bi drugi draži mi bio od tebe!

Može li drugi tko miliji biti no ti?

Mladom ti još prije ostalih bozi i bogova sestre
dostojno dadoše sad, Muzo, sva dobra na dar,
sve što Febova kola i samoga Feba veseli.

5

Učen da l' postoji tko jednako, Muzo, kô ti?
Tko li na zemlji zbori ugodnije od tebe jednog?

Klija presajna čak tako ne zbori, to znam.

10

Zato je dovoljno to ako dopustiš da te se voli;
ljubav opet da ti uzvратиš, otkud mi to?

V

Sad odlazite otud govori prazni,
vi riječi nadute ne helenskim piskom,
a i vi, Selije⁵, Tarkvícije⁶, Vare⁷,
o bagro školnička, od tuposti tusta,
sad odlazi, za đake cimbele prazni!

5

I ti, od mojih dragih Sekste najdraži
Sabine⁸, zbogom! zbogom vi već svi lijepil

Mi jedra upravljamo k lukama sretnim,
Sirona⁹ velikoga izrekâ željni,
i život naš sačuvat ćemo svih briga.

10

Sad odlazite, vi Kamene, vi, sad baš,
Kamene slatke — priznat ćemo to stvarno
da slatke bile ste — stog listove moje
pohodite, al' stidljivo i ne često.

VI

O taste, tebi zlo a isto tako baš
i tebi, zete Sovo, trula glavurdo!

Vi „pritisli“ ste, tupi, takvu djevojku,

pa sad na selo mora. Time meni ste

— što stih to onaj¹⁰ svagdje točno pogađa —
„ti, zete, i ti, taste, uništili sve.“

5

VII

Ako je slobodno, najdraži Varije¹¹, iskren ću biti:

„Propao, ako me ta Žudnja¹² ne uništi sad.“

Ako pak pravila meni zabranjuju kazati tako,
reći ću doista: „Taj dječak me uništi sad.“

55

VIII

Kučice, nekad Sironova, i ti, jedno dobarce,
 al' gospodaru tom bogatstvo doista sve:
 sebe i sa sobom ove koje sam ljubio uvijek,
 ako sa rodnoga tla tužniji pristigne glas,
 tebi povjeravam, oca osobito; njemu ćeš biti
 što je Kremona do sad bila i Mantua¹³ grad.

5

IX

56 Malo mi, ali što nije neznano presjajnom Febu,
 malo mi recite vi, muze Pegazide¹⁴, sad.
 Pobjednik tu je, trijumfa velikog velika dika,
 kome su zemlje sve prohodne i mora sva.
 Znamenje noseći strašno od barbara oteto borbom,
 velik kô Enejev sin¹⁵, gizdav kô Erik¹⁶ i gord,
 ali ne manje nadaren vaše da izvodi pjesme,
 jednako vrijedan je on ući u svētī vaš zbor.
 Stoga me odviše mōrē, dični, nenavikle brige
 što da napišem ja tebi i o tebi sad.
 Naime, priznajem ipak da to, što je moralo biti
 razlog za najveći strah, poticaj bijaše baš.
 Malo je pjesama tvojih stiglo na listove moje,
 čiji su jezik i vic kekropskih krajeva¹⁷ rod;
 pjesama, frigijskog što će i pilskog¹⁸ nadživjeti starca,
 dostojnih da ih sve budući prihvati vijek.
 Udobno ovdje pod zelenom krošnjom širokog hrasta
 bjehu pastira dva, Melibej mladi i Mer,
 takmičeći se slatkim pjesmom, sad jedan sad drugi,
 kakvu je učeni sin sicilski¹⁹ volio mlad.
 Natječući se svi su junakinju kitili bozi,
 natječući se dar boginje davahu svoj.
 Sretne li djevojke te prije ostalih čiji si pjesnik!
 Druga slave joj glas neće nadvisiti već:
 ni Atalanta, što brzog Hipomena stigla bi trkom
 da Hesperidā je dar²⁰ nije očarao svu;
 niti Helena divna, labuđeg jajeta porod,
 niti Kasiopa ta, na nebu sjevernom sjaj;
 ni Hipodamija²¹, čuvana dugo zbog utrka konjskih,
 koje je želio sav bogate mladeži cvijet.
 Često je opaki otac ispio dušu svog zeta
 zbog nje i crvena krv isto natapaše tlo;
 niti Semela dična, ni Inahu loza — Danāja,
 kojima Jupiter-bog dođe kô pljusak i grom²²;

5

10

15

20

25

30

ni ta, zbog čije su otmice izgnani s očinskog praga
 ona Tarkvinija dva zajedno, otac i sin²³,
 onda kad najprije Rim gospodstvo oholo zbaci,
 umjesto kojega blag konzulski zavlada red.
 Mnoge je nagrade grad gojencima zaslužnim dao,
 ali Mesalā rod najveći polučī dar.
 Čemu da spominjem tvoju za golemim naporom revnost,
 grozan i nemio taj vojničkih poslova čas?
 Tabor pretpostavljaš trgu i gradu pretpostavljaš tabor
 dalek, gdje nije ti sin, dalek, gdje nije ti dom;
 sada neobuzdan nalet podnosiš zime, sad žegu,
 ili na tvrdome tlu kameni prostireš log;
 često u nesklono vrijeme po nemiloj pučini brodiš,
 često olujni val smjelo pobjeđuješ ti,
 često srljaš u guste redove neprijateljā
 nē mislēćī da Mars ne pravi razliku tad;
 sad Afrikancima hitrim, tom nevjernom narodu brojnom,
 žuriš, sad na brzi tok Taga što zlata je pun,
 sada jedan za drugim narod kroz ratove tražiš
 i oceāna rub pobjedom prelaziš ti.
 Do mene nije da takvih se pohvalnih dotičem djela,
 smio bih kazati čak: jedva do ljudi je to.
 Sama, sama ta djela po svijetu će nositi spomen,
 sama za sebe sva osobit steći će glas.
 Ako ja neznatan pjesme, što s tobom ih stvoriše bozi,
 Muze i Apolon-bog, Bakho i Āglaja s njim,
 hvalom poduprijeti mogu i u grad stići Kirenu²⁴,
 ako moj latinski stih grčki sad dosegne vic,
 dalje ću dospjeti nego što ikada želio sam sam.
 Dovoljno to je; za puk glupavi ne marim ja.

35

40

50

55

60

X

Drugāri, ovaj Sabin što ga vidite,
 od mǎzgārā je, kaže, brži bio svih
 i nijedno ga nije moglo vozilo
 pretēći, bilo da do same Mantue
 s njim natjecalo se il' sve do Briksije.
 Da nije tako, ni Trifonov takmen dom
 ni otok Cerilov²⁵ sad reći ne mogu,
 gdje Sabin sadašnji, a nekad Kvinkcije,
 ošišao je, kaže, oštrim škarama
 obrāsle šije da, kad jaram kitorski²⁶
 njih stisne, oštra griva ranu ne stvori.

5

10

Kremono hladna i ti kalna Galijo,
to sve je tebi u tančine poznato
što priča ovaj Sabin: kad je, kaže, on
na dnu tvog gliba u početku rastao,
i u tvom blatu teret s mazgi skidao, 15
i nosio im jaram njihov odatle
tolike milje puta, kad je lipsati
il' lijeva ili desna mazga počela.
Ni bogovima putova on ne dade 20
dar žrtven drugi osim ovog posljednjeg:
te uzde očinske i kraj njih česalo.
No davno bješe to, a sad na stolcu on
bjelokosnom je; vama se posvećuje
o blizanci, o Kastore i Polukse! 25

XI

„Koji nam oteo bog te, Oktavije? Da li, što kažu,
čistoga vina, ah, vrčeva prevelik broj?“
„S vama ih, kriv li sam, popih; tã svakoga njegova prati
sudba; u čemu je to nedužnih čašica grijeh?“
58 „Tvojim se spisima doista divimo mnogo, te stoga
*Rimsku povijest*²⁷ i s njom i tebe žalimo mi.
Ali neće te biti.“ Pakosni recite, Mani:
što mu vaš ne dade jal oca nadživjeti svog?

XII

Uobražena Sovo, trula glavurdo,
ta djeva koju tražiš daje ti se, da,
baš ta, uobražena Sovo, daje se.
Al' zar, uobražena Sovo, ne vidiš
da dvije kćeri ima taj Atilije 5
i obje tebi daje, jednu i drugu.
Sad amo, ljudi! poteže, što pristoji,
uobražena evo Sova — vinski ćup²⁸.
Talasion, Talasion!^{28a}

XIII

Ti misliš da sam klonuo jer ne mogu
kô prije morem ploviti,
ni oštru studen ili žegu podnijeti,
ni pobjednika slijediti.
Još jaka mi je, jaka, srdžba, stari bijes 5

i jezik, njim svjedočit ću:
da l' sestre kurve gadan spominje se blud
— o, zašto me izazivaš,
ti bestidniče, Cezar nek te kori sad —,
il' spletke tvoje skrovite 10
i kasna štedljivost na teret brata svog
kad spiskao si nasljedstvo,
il' lumpanja s muškarcima u djetinjstvu
i u snu vlažna guzica,
i nesvjesnome iznenada povik još: 15
„Talasion, talasion!“
Što, ženo²⁹, blijeda si? Zar šala rađa bol?
Zar djela svoja spoznaješ?
Ti zvat nećeš me na praznik Kotite³⁰
na svetkovinu falusa, 20
i neću vidjeti gdje njišeš bedrima
dok oltar grliš rukama,
i kad uz Tiber žut mornare pozivaš
tu gdje su lađe vezane 25
na plitkom, gdje ih smrdljiv mulj zadržava
i vode im nedostaje.
Na karmine, i masne Kompitalije³¹,
i gozbe nećeš vući me, 59
sa kojih prežderan se i sa proljevom
tad ženi vraćaš debeloj 30
i strasti trbuha je noću rješavaš,
kog mrsko ližeš ljubeći.
Sad vrijeđaj me i draži ako vrijediš što!
I ime tvoje reći ću:
O bludni Lukcije, ti snage nemaš već 35
a zubi škripe od gladi.
Na koncu ostat će ti lijena braća tek,
u srdžbi ljutit Jupiter,
i trbuh razderan i strica kilavog
od gladi noge otekle. 40

XIV

Ako završiti uspijem posao kojeg se latih
— ti koja nastavaš grad Paf i idalijski rt³² —,
da Trojanca Eneju s tobom kroz gradove rimske
pjesma pronese sad dostojna, konačno već,
neću tek slikom il' tamjanom častiti hramove tvoje 5
i neokaljan sam prinijeti vijenaca splet,
nego će posvećen oltar i skromna i velika žrtva,

rogati ovan i vol, škropiti tebi u čast;
uz to i krilati Amor od mramora postavljen bit će
s tobovcem šarenim svim, kako je običaj to.
Dođi, o Kiterko³³! Tvoj te sa Olimpa zaziva Cezar³⁴,
sa njim i surentski žal³⁵ na kom je žrtvenik tvoj.

10

XV

Sladi nego Teokrit i od Hezioda veći,
pa i od Homera čak ne manje jezikom jak,
taj je božanski pjesnik³⁶ počeo nekad ovako,
ali u pjesmama tim muza je sirova još.

Preveo Damir Salopek

60

BILJEŠKE

(Rimski broj označava pjesmu a arapski samu bilješku)

1 Tzv. *Vergilijevu dodatku (Appendix Vergiliana)* Pripada i zbirka od petnaestak pjesama pod naslovom *Sitne pjesme (Catalepton)*, prema grčkom *κατὰ λεπτόν* „u sitno“. Za većinu njih smatra se da ne potječu od Vergilija, premda im se ne znaju pravi autori. Zbog toga i broj uvrštenih pjesama varira kod pojedinih izdavača. Autentičnima se drže 5. i 8. jer sadržavaju autobiografske podatke. Ovaj je prijevod načinjen prema izdanju: Vergil, *Landleben*, (TuscB) Heimeran, München 1970.

I a, II a, III a

Ove pjesme pripadaju tzv. *Prijapskim pjesmama (Priapea)* koje su ime dobile po svom „glavnom junaku“, bogu plodnosti i zaštitniku polja i stoke, Prijapu, čiji su drveni kipovi s karakterističnim falusom stajali obično na međama posjeda. Pjesme su ponajviše šaljivog i prije svega „slobodnog“ karaktera. U ove tri lice koje govori je sam Prijap.

Epigram je upravljn Plociju Tuki, prijatelju Horacija i Vergilija, koji je zajedno s Varijem izdao *Eneidu*.

II Ova invektiva uperena je navodno protiv nekog Anija Cimbera (T. Annius Cimber), političara i retora aticističkog stila, koji je otrovao vlastitog brata.

2 *tau* = grčki naziv slova **T** koje se ovdje zove *galsko* jer sliči vješalima, osobito „upotrebljavanim“ u Galiji; *min* i *sfm* = grčke riječi *μῖν* i *σφῦν*.

3 To jest: ove spomenute „arhaične i rijetke“ riječi Cimber je izgovarao kao čari dok je miješao otrov.

III

Epitaf nepoznatom antičkom velikanu. Kao mogući spominju se između ostalih: Aleksandar Veliki, Hanibal, Antioh III, Marko Antonije, Pompej.

4 Sudbina (Fortuna).

IV

Pjesma je upućena pjesniku Oktaviju Muzi (Octavius Musa). O njegovoj preranoj smrti govori pjesma XI.

V

Vergilije napušta retoriku i priklanja se filozofiji.

5 Nepoznat.

6 Vjerojatno antikvar i filolog u Rimu.

7 m. Terentius Varro, znameniti enciklopedist iz 1. st. pr. n. e.

8 Vjerojatno Vergilijev prijatelj sa studija, inače nepoznat.

9 Epikurovac, učitelj filozofije kojeg je slušao Vergilije.

VI

Pjesme VI i XII međusobno su povezane, s tim da događaji opisani u XII prethode onima u VI.

10 Posljednji je stih preuzet iz Katula 29, 24.

VII

11 Lucius Varius Rufus, autor tragedije *Tijest* i zagovornik purizma u jeziku.

12 *Žudnja* je ime dječaka u kojega je pjesnik zaljubljen, ali je to ime grčko – *πόθος*. Zbog toga ću – kaže pjesnik – slijedeći, Varije, tvoja pravila purizma radije reći *dječak*.

VIII

Vergilijeva je obitelj, izgubivši imanje kod podjele zemlje veteranima, našla utočište na Sironovu posjedu.

13 Kremona i Mantua su gradovi Vergilijeva zavičaja.

IX

Ovaj je epinikij posvećen vojskovođi i pjesniku Valeriju Mesali (M. Valerius Messalla Corvinus) koji je sastavio zbirku pastirskih pjesama na grčkom jeziku.

14 Epitet Muzâ, prema Pegazu koji je na njihovu obitavalištu Helikonu udarcem kopita stvorio izvor Hipokrenu.

15 Diomed.

16 Mitski kralj na Siciliji, brat Enejin.

17 Atena.

18 Frigijski starac je Prijam a pilski Nestor.

19 Teokrit.

61

- 20 Zlatne jabuke iz vrta Hesperidā koje su Hipomenu poslužile da nadmudri Atalantu i pobijedi je u trčanju.
- 21 Kći elidskog kralja Enomaja koju je bio obećao onome tko ga pobijedi u trci konjskih zapre- ga. Mnoge je buduće *zetove* pobijedio i poslao u smrt, dok ga konačno nije lukavstvom svla- dao Pelop.
- 22 Semela i Danaja bile su Jipitrove ljubavnice. Prvoj je pristupio u obliku munje a drugoj u obliku kiše.
- 23 Prema tradiciji sin posljednjeg rimskog kralja Tarkvinija Oholog obeščastio je Lukreciju, ženu Tarkvinija Kolatina. Nakon toga otac i sin su protjerani, srušeno je kraljevstvo i uspo- stavljena republika.
- 24 Kirena je rodno mjesto pjesnika Kalimaha. *Ići u Kirenu* znači ovdje: pjevati latinski u Kali- mahovu stilu.

X

- Parodija Katulove 4. pjesme. Kod Katula se radi o čamcu, a ovdje o skorojeviću Sabinu koji se od „prevoznika“ mazgara uzdigao do visokog državnog činovnika. U prijevodu sam poku- šao „parodirati“ Škiljanov prijevod Katulove pjesme (usp. Katul, *Pjesme*, SNL, Zagreb 1979, priredio i preveo Dubravko Škiljan), iako je, naravno, pravi dojam moguće dobiti tek usporedbom originala.
- 25 *Trifon* i *Ceril* su Sabinovi konkurenti. *Otok* (insula) označava i oveći stambeni blok. Ovdje se vjerojatno radi o Cerilovu transportnom poduzeću.
- 26 Brdo *Kitor* (Cyturus) na Crnom moru bogato građevinskim drvetom.

XI v. IV

- 27 Vjerojatno u obliku epa.

XII v. VI

- 28 *Druga kćerka* Atilijeva je *vinški čup* koji Sova, ljubitelj kapljica kao i njegov tast, dobija za- jedno s pravom kćerkom i *poteže* ga kući, ali i „*poteže* iz njega“.
- 28a Talasion je vjerojatno bog svadbe, poput grčkog Himeneja. Njegovo je ime postalo uzvik čestitanja mladoj.

XIII

- Lukcije, protiv kojega je ova pjesma napisana, inače je nepoznat. Izgleda da je prema 9. stihu bio Cezarov pouzdanik, a prema tome kako je prikazan bio je veći ljubitelj muškaraca nego žena.
- 29 Pogrdni naziv za Lukcija.
- 30 *Kotita* (Cotytto) je tračka boginja razbludnosti na čijim su orgijama muškarci plesali u ženskim haljinama.
- 31 Svetkovine *Lara* održavane po raskršćima (compitalis = raskrsni).

XIV

- Pjesnik obećava *Veneri* bogate darove ako završi *Eneldu* koja će se čitati po svim rimskim gradovima.
- 32 *Paf* i *Idalij* su gradovi na Cipru gdje se osobito štovala *Venera*.
- 33 *Venerin* epitet prema otoku *Kiteri* gdje je također štovana.
- 34 *Cezar* je ovdje Oktavijan August koji je kao Cezarov posinak kroz obitelj Julijevaca pre- tendirao na porijeklo od *Venere*.
- 35 Pokraj *Surenta* (danas Sorrento) bilo je *Venerino* svetište.

XV

- Završni epigram, vjerojatno ne Vergilijev, koji bi trebalo da potvrdi vjerodostojnost zbirke.
- 36 Vergilije.

DONATOV „ŽIVOTOPIS VERGILIJEV“

Neovisno o vrijednosti biografskih informacija koje nudi, Donatov „Životopis Vergilijev“ reprezentativan je primjer kasnoantičke književnoznanstvene rasprave, u kojoj se temeljni monografski interes podređuje zahtjevima sistematične nastave književnosti. Usprkos tradicionalnom nazivu, Eliju Donatu, poznatom gramatičaru iz 4. st. n.e, pripada uistinu samo druga polovina „Životopisa“. U prvom dijelu – Vergilijevoj biografiji u užem smislu – Donat se, prema vlastitom priznanju u uvod- nom pismu, obilno koristio starijim izvorima. Najutjecajniji među njima otkrio je G. Vossius (1664) u izgubljeni Svetonijevu biografskom kompendiju „De viris illustribus“.

Tekst je preveden prema izdanju Karla Bayera („Vergil–Viten“, Munchen 1970). Dijelovi teksta atetirani u tom izdanju prevedeni su u uglatim zagradama u bilješka- ma. Prelomljene zagrade, abecedni redosljed pri nabranjanju, oznake stihova i kur- zivno isticanje po tječu od prevodioca.

Ulomci iz „Eneide“ citirani su u prijevodu Bratoljuba Klaića („Publije Vergilije Maron, Eneida“, Zagreb 1970), a ulomci iz „Pastirskih pjesama“ i „Pjesme o ratar- stvu“ u prijevodu Tome Maretića („Djela P. Vergila Marona“, Zagreb 1932).

Publije Vergilije Maron, Mantovanac, potekao je od skromnih roditelja, pogotovu oca, za kojega su neki tvrdili da je bio lončarski obrtnik, dok je prema većini isprva bio najmljenik nekoga Magija, teklića, a potom ubrzo – zbog marljivosti – i njegov zet; po njima, svoj je maleni imetak na izuzetan način uvećao kupnjom šuma i uz- gojem pčela. Rođen je za prvoga konzulovanja Gneja Pompeja Velikoga i Marka Licinija Krasa, 15. listopada, u selu koje se naziva And i koje se nalazi nedaleko od Mantove.

Dok ga je nosila, majka je usnula kako je rodila lovorovu granu, koja je u dodiru sa zemljom uhvatila korijena i smjesta izrasla u zrelo drvo, prepuno različitim plodo- vima i cvjetovima. Putujući sljedeći dan zajedno s mužem na obližnje imanje, sklo- nila se s puta i u jami podno njega donijela plod. Priča se da dijete poslije porođaja nije zaplakalo i da je imalo tako blag izraz lica da je već tada pobuđivalo nesumnjivu nadu u to da je rođeno pod sretnom zvijezdom. Tomu se pridružio i drugi predznak, jer je jablanova mladica, koja je po tamošnjem običaju zasađena odmah po porođaju na istom mjestu, u kratkom vremenu tako ojačala da se poravnala s jablanovima koji su mnogo prije bili posađeni. Otada je to drvo nazvano Vergilijevim, a najdublja pobožnost trudnica i roditelja, koje su ondje preuzimale i ispunjavale zavjete, čak ga je i posvetila.